

Брюссель, 26.09.2018

Шановний пане Президенте і пані Віце-президенте,
Шановні депутати Європарламенту,
Пані та панове,
Дорогі друзі,

Насамперед, хочу висловити щире подяку Президенту Гі Верхофстадту і всім вам за підтримку і запрошення, які привели мене сюди, в Брюссель і Європарламент. Я вважаю це беззаперечною ознакою вашої солідарності з усіма людьми, які борються за незалежність судової влади та європейські цінності в Польщі.

Фундація «Відкритий Діалог» – це неполітична, неурядова організація, діяльність якої, в основному, реалізується в пострадянських країнах. Ми працюємо на міжнародному рівні – на підтримку громадських активістів, реформаторів і правозахисників, а також пригноблених опозиційних політиків, спонсорів опозиції, незалежних журналістів та людей, пов'язаних з ними. До 2017 року ми ніколи офіційно не висловлювались про внутрішню ситуацію в Польщі – тій Польщі, яка часто була прикладом для наслідування, надихаючи своїх східних сусідів та інші пострадянські країни на боротьбу за демократичні перетворення. Польський народ висловлював свою солідарність, а моя друга батьківщина була безпечним притулком для політичних біженців. На жаль, все змінилося – після приходу до влади «Права і Справедливості», замість того, аби бути натхненницею і прикладом для наслідування, Польща застосовувала пострадянські стандарти державного управління та громадського життя.

Як ви всі знаєте, правляча партія «Право і Справедливість» взялася до ліквідації конституційного ладу, захопивши контроль над інститутами, які завжди повинні залишатися незалежними від законодавчої і виконавчої влади. Проте це був лише початок.

Ескалація нападок на верховенство права в Польщі – не абстрактне поняття. У нього є суто людський вимір. Відповідно до останньої доповіді «Obywatele RP», руху «Громадяни Республіки Польща», у провадженні знаходиться понад 2000 судових справ проти мирних демонстрантів, що захищають конституцію, борються за права жінок чи протистоять різним праворадикальним і фашистським групам у Польщі.

Хоча це і неспівставно за масштабами, нинішнє переслідування і репресії активістів абсолютно безпрецедентні після падіння комунізму в 1989 р. Активісти Комітету із захисту демократії, руху «Громадяни Республіки Польща», захисники прав жінок і учасники антифашистських рухів, а також пересічні громадяни, які виражають своє занепокоєння, опинилися під тиском. Стеження, вилучення документів, мобільних телефонів і комп'ютерів з офісів НУО відбулися за останні місяці. Нещодавно поліцейські зламали руку активістці Юстині Бутримович. Невиправдане і надмірне застосування сили зростає.

Громадські активісти не єдині, хто зазнає тиску. Судді, що протистоять політичному впливу, піддаються дисциплінарним стягненням від нещодавно призначених голів судів, підпорядкованих контролю міністра юстиції і настільки ж залежної Національної ради судових органів. У найгірших випадках проти них висуюють кримінальні обвинувачення. Серед них – судді Домінік Чешкевич, Ігор Тулея і Вальдемар Журек. Серйозні сумніви викликають справи переслідуваних опозиційних політиків та членів Platforma Obywatelska (Громадянська платформа), а саме – депутата Станіслава Гавловського або колишнього сенатора Юзефа Піньора.

Цензура і пропаганда в підконтрольних державі ЗМІ досягли рівня, небаченого з часів комунізму. Іван Шило, білоруський співробітник державного польського телеканалу «Белсат», був звільнений кілька днів тому, позаяк опублікував на своїй особистій сторінці Facebook офіційне фото Дональда Трампа з польським президентом Анджеєм Дудою під час нещодавньої зустрічі в Білому домі. Не встиг він зробити коментар, як був звільнений, оскільки директор «Белсату», Агнешка Ромашевська, серед інших, визнала фото таким, що виставляє польського президента в негативному світлі.

Ми були серед тисяч польських громадян, які протестували на захист верховенства права в липні 2017 г. Стаття мого чоловіка про можливі акції громадянської непокорності, що була опублікована на той момент на особистій сторінці Facebook, викликала хвилю репресій проти нашої організації і сім'ї. Міністри польського уряду відкрито обговорювали заходи впливу проти нас та інших громадських організацій, які критикують органи державної влади.

Нас звинуватили у намірі спровокувати криваву революцію (так званій «Майдан») і планах повалення уряду – в інтересах іноземних держав і суб'єктів: Джорджа Сороса, росіян, німців, так званої «Брюссельської еліти», зокрема, одного з найбільших друзів Польщі в Брюсселі, Гі Верхофстадта, українських націоналістів, різних іноземних розвідок. Державні та інші проурядові ЗМІ щодня видавали сфабриковані новини та теорії змови щодо нас, часто відтворюючи дезінформацію, цілеспрямовано створену пострадянськими режимами в Казахстані, Росії і Молдові, проти яких ми виступаємо. Це викликало масову хвилю ненависті і прямих погроз на нашу адресу.

Міністр закордонних справ спробував взяти Фундацію під контроль, вимагаючи від суду призначити свого комісара, який замінить наше правління. Міністерство двічі програто справу: суд відхилив клопотання міністра Вітольда Вашиковського і його наступника, Яцека Чапутовіча, посилаючись на конституційну гарантію свободи слова та на той факт, що міністри навіть не змогли вказати, які положення закону ми нібито порушили.

Спеціальна фінансова і митна перевірка була ініційована на вимогу міністра-координатора секретних служб і міністра закордонних справ. Незважаючи на неодноразові продовження, вона не дала результатів. Ні мені, ні моєму чоловікові, ні власне Фундації не було пред'явлено обвинувачень. Схоже, що моє посилене переслідування викликано тим, що, як іноземка, я більш легка мета, ніж мій чоловік. Це також можна вважати засобом залякування – попередженням для інших іноземців, які проживають у Польщі (особливо, для українців), їхніх сімей та будь-якого громадянина, який бажає протистояти нинішньому уряду.

Кілька місяців тому три депутати Європарламенту, представники «Права і Справедливості» (Ришард Чарнецький, Ришард Легутко, Косма Злотовський), не змогли анулювати реєстрацію Фундації «Відкритий Діалог» в Реєстрі прозорості ЄС. Їхні прохання були відхилені Європейською комісією, як необґрунтовані.

Також я б хотіла згадати Україну, де нападки на громадських (в основному, антикорупційних) активістів відбуваються кожного дня. Але ця проблема не є новою або ж несподіваною в країні, розділеній війною з сусідньою Росією. З іншого боку, репресії проти активістів в країні-учасниці ЄС були б неможливі ще кілька років тому.

Зловживання Шенгенською інформаційною системою – це ще одна спроба нашого переслідування. У нас не було проблем або протиріч з польською владою раніше, до статті мого чоловіка в 2017 р.; тому ми переконані, що ця ситуація не може бути збігом, а носить політичний характер. Нещодавно Вашиковський відкрито визнав це, обґрунтувавши

заборону тим, що ми займаємося антидержавною діяльністю, впливаючи на іноземних політиків за кордоном (особливо в Брюсселі). На щастя, на сьогодні його зусилля були майже безрезультатними.

Через заборону на в'їзд, накладену польською владою, мене затримали в аеропорту Брюсселя 13 серпня і вислали до Києва наступного дня. Мені не повідомили про причини, що лежать в основі заборони ШІС – все було суворо засекречено, до того ж частина моєї справи містила секретну інформацію, розкриття якої, цитую: завдало б серйозної шкоди державі. Офіційно я все ще несу загрозу національній безпеці Польщі та повинна вважатися такою усіма країнами-учасницями Шенгенської угоди. Ми вивчаємо всі можливі юридичні заходи щодо зняття заборони, але польське законодавство фактично позбавляє мене права захищати себе і оскаржити запис в ШІС. На думку провідних експертів, відповідне законодавство Польщі не відповідає вимогам європейських положень ШІС II. Можливо, таке зловживання ШІС навіть порушує європейські угоди, перш за все, принцип чесної співпраці. «Гельсінський Фонд з Прав Людини» в Польщі направив комісарові Дімітрісу Аврамопулосу запит щодо забезпечення відповідності польських законів про міграцію та надання притулку законодавству ЄС, включно з відкриттям справ про порушення.

Однак, президент Польщі Анджей Дуда заявив в останньому виступі, що «ЄС – це уявна спільнота, від якої мало користі». Ми вважаємо, що польському уряду не можна дозволити руйнувати ЄС зсередини, використовуючи ШІС для переслідування своїх критиків і зловживаючи довірою країн-учасниць, а також європейськими законами і цінностями, які він присягнувся відстоювати. Сумно визнавати це, але я повинна сказати, що позиція президента Польщі вкрай близька до риторики і позиції Кремля.

ЄС повинен створити ефективний правовий і практичний механізм, який би запобіг подальшому зловживанню ШІС з боку неліберальних, репресивних урядів своїх країн-учасниць, шляхом реалізації засобів ефективного нагляду.

Популістське прагнення до авторитаризму необхідно зупинити. На кону доля Європейського Союзу, який ми знаємо. Схоже, що найбільш мислячі і віддані громадяни і жителі ЄС стануть першими жертвами.